

svi predloženi odbora „Saveza“ od 22. l. d.

Ljudi bi morali barem to predpostaviti, da središnji odbor nije onaj kakav poduzeo onako iz objesiti, ili iz osvetiti, ili iz lične animoznosti ili iz koješta slična, prvo svega, jer od onih ljudi nije se toga bojati, a onda i za to, jer između njih ima ih, koji dr. Machiedo nit ne poznaju. Poznaju ga samo po njegovom poznatom govoru u saboru, poznaju ga po uvredli, koju je u sjednici pokr. škol. Vieča bacio na pitomkinje učiteljsva u Dubrovniku, pa tek kad su se podupno uvjerali, da Dr. Machiedo, u koliko ga poznaju, mora da primi zasluženu lekciju, onda su se jedva odvažili, da po nalogu dužnosti i po glasu savjesti učine ono, što su morali, kao članovi središnjeg odbora „Saveza“ dalmatinskih učitelja.

A da su se odvažili jedino po nalogu dužnosti i po glasu savjesti vidjet će se iz daljnje razlaganja.

Učiteljsvo baš ukupno uzeto ne bi smjelo ni pomisliti, da će jedan središnji, upravni odbor njegova „Saveza“ ustati onako protijednom javnom čovjeku iz kakva drugog razloga, koji ne bi bio obrana učiteljske časti i obraza. Središnji odbor „Saveza“ nije dao nikad ni iz daleka prilike da se nit pomisli na to, da bi ga u radu pratili ili nadahnivali politički, stranački ili osobni motivi, a ti su sveosve izključeni i iz pitanja sa Dr. Machiedom.

Tko smatra ovo pitanje i prosvjed središnjeg odbora političkim, stranačkim, ili čak osobnim, taj se ljuto vara, taj jednostavno vriedja članove središnjeg odbora na najkrvaviji način, jer se oni kao takovi ne bi bili nikad založili za pitanje takova karaktera, ali netom su uvidjeli, da je to u isto doba pitanje učiteljske časti, obraza i ponosa, oni su, kao središnji odbor, morali onako postupati, i kad bi bili drugičije postupali, cijelo učiteljsvo bi danas imalo pravo kraknuti na njih i opravdano tražiti, da bezuvjetno i odmah ostave časti odbornika, kad čast učiteljsva nisu zalu obraniti.

Prosvjed središnjeg odbora „Saveza“ od 22. srpnja o. g. posljedica je nužna obrane učiteljske časti, odjek je temeljitog ogorčenja predstavništva pokrajinskog učiteljsva, i sve što je u njemu kazano, kazano je dostojanstveno i na temelju spoznaja, koje su ga dovele do uvjerenja i do moralne obveze da onako postupa.

Oni, koji ne će da vjeruju, traže konkretnih dokaza.

To je ono „oružje“, kojim oni sad vojuju protij ljudima, za koje se zna, da ne bi bili učinili što su učinili, da nisu došli do uvjerenja, da tako moraju činiti, pa ovo iziskivanje konkretnih dokaza odaje dvojakul tu namjeru, prv: zaudara nepovjerenjem, nepouzdanjem u ljude izabrane da vode poslove „Saveza“ i da brane učiteljsku čast i ugled, drugo: ide za tim, da se izlože osobe, koje ne treba izlagati, kad se zna i umije samo malo onako ljudski svojom glavom misliti.

Nego, čudnovato je to, da se traže konkretni dokazi, dok je iz cilog pitanja i razpravljavanja njegova u javnosti izbio tako jak, tako trapanant konkretni dokaz, da je Dr. Machiedo zbilja uvredio učiteljsvo, da se je baš čudom čuditi, kako medij učiteljima, dakle medij naobraženim i odgojenim osobama, može biti još jednog jedtog, koji u to može da sumnja.

U prosvjedu središnjeg odbora „Saveza“ rečeno je za što je Dr. Machiedo pred učiteljsvom kriv, i za što nedostojan da bude dalje članom pokr. škol. vieča.

Al da učiteljsvo bude napokon sasvim na čistu mi ćemo na stanovište u prosvjedu istaknuto nadovezati nekoliko opazaka, koje u ostalom ne će bit same opazke, već zbilja konkretni dokazi.

Netom je u javnost prešla stvar o uvredi nabacenoj iz usta Dr. Machiedo u onoj sjednici pokr. škol. vieča na pitomkinje učiteljsva u Dubrovniku, odmah se dakako o njoj povelja rieč i u javnoj štampi. Javna štampa ne samo, što ju je donijela, već ju je popratala i dala joj takav aplomb, da je svak odmah čutio da se radi o ozbiljnoj stvari, o činjenici, jer svaki pametan odmah je prosudio, da se takova štampa naprosto ne da izmisliti. Išlo se dalje, pa je štampa u više navratka pozvala „Smotru Dalmatinsku“, da se izjavi, da javne tvrdnje, ako nisu istinite, javno opravdane.

„Smotra“ je glede ovoga zamukla grobnim mukom, a zna se vrlo dobro, rla inače u sličnim slučajevima ona ne časi časa da demantira i da sudižbe sve ono, što u javnost neistinita prodre a odnosi se na upravna c. k. tiela ili na njihove članove.

U učiteljsvu je tek sada, na „Smotrin“ muk, nastalo zanimanje za stvar, pa kad je ova poprimala i poprimila sve to veću važnost i došla do neskidive točke dnevnog reda, onda ju je tek središnji odbor „Saveza“ uzeo u obzir, onda se tek počelo ozbiljno i inten-

zivno na nju misliti i onda se tek na temelju spoznaja odlučilo reagirati. Onda je tek „Učiteljski Glas“ rekao svoju. Medjutim „Smotra“ sve jednako muči.

Uvidjevši da pokr. škol. vieče u ovom pitanju nije moglo drugo nego ili da muči kô i „Smotra“ ili da se izvuče bilo kojim okolšavajućim odgovorom, središnji odbor bio je primoran progovoriti. Da Dr. Machiedo nije kriv, da je pravedan obiedjen i napadnut, odgovor pokr. škol. vieča bio bi samo jedan i glasio bi: nije istina, da je dr. Machiedo uvredio pitomkinje učiteljsvo u Dubrovniku. Ovakov odgovor pokr. školskog Vieča bio bi izašao u javnost još i prije podneska središnjeg odbora „Saveza“, bio bi osvanuo u „Smotri“, netom se je uvreda javno konstatovala i bio bi morao izaći radi časti samog pokr. škol. vieča. Ali pokr. škol. vieče nemoćući opravditi javne tvrdnje prekrilo se shvatljivim mukom, jer mu drugo nije preostajalo, izvuklo se odgovorom. da o toku svojih sjednica ne može da dae ikakva priobćenja, a to za svakog pametnog i misaonog čovjeka znači isto, kao da je reklo: nije moguće opravditi, što je o Dr. Machiedu izbilo na javu.

Treba li tu jačih, konkretnijih dokaza? Može li se prama tome reći središnjem odboru „Saveza“, da je sablaznivo od njega, što je naglasiv odmah u početku svog prosvjeda, da je došao do uvjerenja o stvari? Može li mu se reći, da je njegov korak stranačarski, sektarski i slično? Nego, o tom bit će govora napose, kad budemo odgovarali „Narodnom Listu“.

Kad je dakle središnji odbor „Saveza“ utvrdio, da se drugačije ne da razumno tumačiti odgovor pokr. škol. vieča, utvrdio je opet istinu, koju će priznati svaki nezšlepijenik i svaki čovjek, koji ne ovisi o stanovitim obzirima.

Sa strogo službene strane samog pitanja predjimo sada na onu njegovu stranu, koja se izpoljava u dnevnom društvenom obćenju. — O tome može se pisati, jer je napokon ovo pitanje postalo skroz javno. Je li itko gdje čuo za dokaze, ali prave dokaze, koji bi vriedili onoliko, koliko smo dovle rekli, a po kojima bi se dalo zaključiti, da je Dr. Machiedo pravedan? Pozivljemo dojednoga, koji misli, da bi te dokaze mogao donieti, da nam javi i mi ćemo rado izhoditi, da u ovom istom listu nadju mjesta.

Da je Dr. Machiedo pravedan, da je nanj podignuta hajka iz stranačkih ili osobnih motiva u ovakom stilu, drugovi njegovi, članovi istog c. k. pokr. škol. vieča ne bi se u privatnim razgovorima onako izražavali o samom ovom pitanju i o samom Dr. Machiedu, već bi energično svugdje i vazda bili od jedne rieči i kazali bi: Dr. Machiedo je oklevetan. Al to se još nije čulo od nijednog člana pokr. škol. vieča i ne će se čuti, a čulo bi se, i ter kako, da je pravedan. Prvi bi bio za nj progovorilo isti preuzv. gosp. Namjestnik Nardelli, kojega je Dr. Machiedo navodno išao moliti, ali namjestnik Nardelli nije ga uslišao, već se i on izvukao konvencionalnim izlazom, jer kao pošten čovjek ili je morao reći istinu t. j. da je Dr. Machiedo kriv, ili laž, t. j. uslišati molbu Dr. Machiedo. Prvo nije mogao, a zna se za što, drugo još manje.

Mi bismo htjeli znati, koji su ti članovi pokr. škol. vieča, koji su se zgražali na prosvjed središnjeg odbora „Saveza“, i dok ovo pitanje već sada upravljamo „Narodnom Listu“, za danas završujemo i mi tvrdnjama središnjeg odbora „Saveza“ t. j. da bi se pokr. škol. vieče bilo našlo dužnim opravditi javno javne tvrdnje, kad bi Dr. Machiedo bio pravedan i da se odgovor pokr. vieča i muk „Smotre“ neda razumno drugačije tumačiti nego tako, da je Dr. Machiedo zbilja kriv.

Da, razumno i jedino razumno je to tumačenje za svakoga, koji nije lično zaveden ili zaslepljen; za svakoga kojemu je čast, ponos i ugled svoj i svog stališa nad bilo kojom strankom; za svakoga, koji zna razlikovati dužnosti od obzira i simpatija.

Da, to je razumljivo i jedino razumljivo tumačenje, bilo to za Dr. Machiedo, bilo za koga mu drag drugoga, jer se ovdje ne gleda kojoj stranci čovjek pripada, ovdje se gleda samo na čast učiteljsku.

I za to tumačenje središnjeg odbora „Saveza“ nije „subjektivno“, već je razumno, a to razumno tumačenje slaže se u nazočnom slučaju podpuno s nalogom dužnosti i s glasom savjesti.

Političke vesti.

Slovenzi u štajerskom saboru ne puštaju. Poznato je, da se štajerski sabor morao proljetos odgoditi radi obstrukcije slovenačkih zastupnika, koji su na taj način htjeli prisiliti vladu, da im dozvoli neke slovenske

škole. Ovih dana obdržavali su zastupnik dr. Benković i dr. Verstovšek skupštine po nekim slovenačkim mjestima štajerske. Oni su pred izbornicima govorili o situaciji, te osim toga naglasili, da je vladu kriva neradu štajerskog sabora. A i u buduće će Slovenci voditi obstrukciju, ako vladu njihovim zahtjevima ne udovolji.

Borba Čeha u Dolnoj Austriji. Ovih dana se česke i njemačke novine mnogo bave s občinom Poštorna (Unter-Themenau). Ta je obćina sve do sada bila u českim rukama, te je i službeni jezik na obćini bio česki, a u obćinskom je vieču bilo 9 Čeha i 3 Niemca. Izdajom župnika Lanika, te utjecajem Gessmanna i njemačkog „Schulvereina“ uspjelo je podkupiti i prisiliti obćinske zastupnike, da polože svoje mandate. Na taj način hoće Niemci da s ovim izborima poniemču ovu česku obćinu. Najnovije viešti glase, da je donjoaustrijsko namjestništvo postavilo obćini političkog komesara. Prema tomu će doskora doći do novih obćinskih izbora. Za sada su česki nar. zastupnici svih stranaka sazvali u Poštorni javnu skupštinu, u kojoj će obćiditi pučanstvo na odlučnu borbu kod budućih izbora. U Poštorni imade i Hrvata pa nema sumnje, da će i oni zajedno s Česima sve učiniti, da se sačuva slavenski karakter ovog mjesta.

Prelom između Španije i Vatikana je gotova stvar. Šturbeno se potvrđuje, da je Španjolski poklisar u Vatikanu već odputovao te su tim diplomatski odnošaji prekinuti.

Odreknuće princa Danila. Nekoji listovi javljaju, da će se crnogorski prijestolonasljednik Danilo, koji ne ima djece, odreći prava na prijestolje u korist mlađeg brata Mirka.

Glasovi o autonomiji Macedonije. U Beograd je došao senzacionalni glas iz Beča, da Srbija i Bugarska preduzimaju zajedničke korake kod evropskih sila, da Turska podiele autonomiju Staroj Srbiji i Macedoniji. Ovaj senzacionalni glas turen je u svijet sigurno sa naročitom tendencijom iz Beča.

Naši dopisi.

Što je splitska narodna glazba i kakove prilike u njoj vladaju. (Prema razgovoru deveterice glazbara, kojima su dobro sve prilike poznate).

Narodna je glazba jedna institucija, s kojom zapovjedaju tri splitske perjanice i to svaki po svom čeu. Između tih perjanica spada jedan, koji vazda misli da zapovieda s „mocima“ i da su glazbari njegovo smeće; iz njegovih se usta ne čuje nego vazda jedna te ista rieč, da su glazbari „mastno“ plaćeni i da moraju svirati, jer da im se na takav način ne će nikada povisiti plaće. Kada bih na dugo išao, ne bih nikada krajnu, ali je vriedno iztaknuti, da taj čovjek kani jednog dana postati učiteljem glazbe i time dvostrukog gospodovati, što se je već nekidan u jednom dućanu izrazio. Kako već gori spomenuh, taj čovjek predbacaje glazbarima, da su nezallice, ali kada bi znao, koliko i koliko sputa za njegovog upravljanja pri pomanjkanju učitelja „ti nezallice“ zatvorili ušji oči, da ne vide što bunca i „govori“ o muzici, onda bi mu izhlapila iz glave ona fiksa ideja postati jednom učiteljem glazbe. Druga je perjanica splitski „arlekin“, koji veli da su glazbari najgora vrst ljudi i da malo pristojan čovjek ne može k njima pristupiti. To vam je onaj čovjek, koji umije izstupiti iz glazbe kao „upravitelj“, kada mu pri svakom izstupu nebi pod prozorom glazba zavrivala barem jednu korčanicu. To vam je čovjek, koji umije nemilo izgrditi glazbenog blagajnika g. V. Vuškovića, što se je isti usudio 2 do 3 puta monturiran predvoditi glazbu, jer da glazbari nisu njegovi parovi. To vam je čovjek, koji na takav način govori s glazbarom (a osobito ako je malo srdit), da bi se i jednom hotentotu zgadilo slušati. U obće to vam je čovjek, koji ne znamni sam s koje ambicije stoji na upravi te po njemu fukaraške glazbe.

Vriedno je znati, da su splitski glazbari gotovo svi domaći ljudi i sami činovnici, poslodavci i poštteni radnici, kojima nitko ni rieči prijetiti ne može, a uz to ima i sasvim dobrih patriota. Ljudi zanečeni za glasbom, tiesni prijatelji jedan s drugim, tako da izgleda, da je sve jedna obitelj, ali što? Da imaju hiljadu puta veću ljubav za glazbu, moraju je izgubiti, te izstupiti, što će se ovih dana stalno dogoditi i to s izstupom jedno desetorice gotovo sve najboljih glazbara, pri čemu će poznata splitska glazba izgubiti svoj dobar glas, radi izvrsnog svog udaranja.

Ne mogu a da ne kažem, da se je isti onaj vriedan i dobar učitelj počeo za njma zanašati, te isti umije kadkada razbiti glazbaru cijelo zubało, ako eventualno štogod pogriješiti, zato je i njemu vriedno iztaknuti, da glazbari nisu komadi kamenja, te da i njih boli kao što bi i njega, a u obće, da je onakovo ponašanje, suviše govoreć svima „ti“, nekako nepristojno.

Mnogo bi bilo još pisanje, ali bi više bilo skrajno vrieme, da se svršsi s onakovim ponašanjem jedne uprave, jer ako isti žele imati glazbu u pravom smislu rieči, neka učine dočvi sve same konservatoriste i plaćati ih po K 140 i više (što su već i počeli), te će imati, glazbu same učene ljude, a uz to i „moće“, jer će isti zavisiti samo o glazbi.

Gradjanin.

Makarsko-Primorje, o llijindanu. Šarena družba zaposlena; — smola dr. Jurakovića.

Netom je zemaljski odbor onako slavno i vitežki zavrnuto vratom našoj obćini, kako je dr. Dulibić majstorik opisao u „Hrv. Rieč“, dadeše se amo Dorbić-Smodlakini utvaraši na posao. Laganu i na svako ne-dobro spravnu Čatinu sinu nadošla dva nova junaka, oba svrzimanti-jaša: Milan Sliško i Vladi Perić. Ova slozna trojka već je udarila u izborne dermeke i pijanke, kojima se silno veseli vodopijić Miljenko.

Takvu pijanku napravise spomenuti noćni šišmiši dne 17. t. m. j. u prostorijama pučke škole u Živoغوđu. Nego na velika naša čudo i iznenadjenje svega sela ne dodje na nju Antićić, da se po obćaju naguli i nakekeruši, već nasla tamo šuru Matu, da on svoje selo u vjeri utvaraške stranke tvrdi. Taj visoki pošt obćinskoga liečnika, koji inače nigda vremena nema da nas sa zdravstvenih razloga makte pohodi, pa ni onda kad bi mu dužnost nalagala, nešto nas je iznenadio, pa nas spopala živa želja da i mi prisustvujemo sajmu. Žudno smo očekali, da nam novi političar Mate progovori, jer mi znamo s koje ga strane zbu boli. Sv u ob politiku za patakun dao, samo kad bi mu se zamjucilo, da će on i nadalje ostati „jedini“ obćinski liečnik bez kontrole i bez sv. parnika, koji bi mu ometao mastna beriva uzdu našega Primorja. Nego zaludno nam bilo svako oćikanje; Juraković, videći se okružen samom sedmoricom svojih, dok se s druge strane poredala cijela vojska naših, počeo da nežto muca i mješa a u to ga presječe njegov vlastiti stric Mijo, daviši mu seljakovo doskočitošću razumjeti, da je više dosta varakanja i ševrdanja, nadovezujmo: „ajde ti Mate, odakle si i došao; govori koliko hoćeš; mi znamo i sami koji su naši dobrotvori a koji su varalice i nametnici.“ Iznenadila doktora nenadnja i odlučna rieč stričeva, kroz čija usta govorilo je čitavo selo, pa ga spopala drhtavica i vrućica. U grdnjoj smetnji i nepričlj Juraković zaveziva i daje rieči sinu pokojnoga Pere Penča: razfratrici Vladi, a ovaj se siromah sćurio i nekako se plašivo ogledajući naokolo povadi iz džepa komad papira i stade čitati bez repa i glave, kao pravo zeleno djače, koje se tudjim sastavkom suhoparno nateže. Štilac je gnjavio pristavniku izćicanjem Antićićevih zasluga za svoj žep. Dođijalo mrsko štivo toga zelenjaka, parče brkat čovjek: „šta nam, bolan ne bio, štješ ta pro-ročanstva, koja ti je drugi na kartu zamrčio; ako si mužko, ded nam koju iz svoje fine glavicke kaži.“ To je bilo dosta, da se bledi čitalac s glave pomete i brže bolje svoj papir turi u dubinu žepa, da ga već na sudce ne iznosi.

Ovakom izpadku ove skupštine nije se dr. Juraković ni iz daleka nadao, pa je kao oparen glavom bez obzira iz našeg sela odmglio u Igrane, da se onom žbiru poluzi. Naravno da je Antićić mirio šuru, al ovome ta utjeha ne išla u slast.

Nebi skoro čovjek vjerovao, da će patentirani lažeta toliki poraj i smolu Juraković neumpućenoj javnosti iznieti kao kakav uspjeh i triumf. U br. 59. glasila za interese on priča, da je skoro cijelo selo našlo se na okupu, pa izgleda, kao da je Juraković te sve ljude uza se imao. Mi smo gori kazali, da je njegovih bila sedmorica, a evo im imena: stari Sliško, koji je u svojoj krčmi vrčio, solio i polievao; Dominko Veža, koga seljaci vrlo zgodno Pilatom zovu; Mijo Juran, Jure Perutin, dva noćna junaka u vinu i rakiji jaka; učitelj Miljenko Šimić. Kad se ovaj petorici dodadu dva eskilerika: Mile i Vladi, onda si nešto prebrojivo sve utvaraške ljude na Jurakovića pijaniki prisustve. Mi bi bili zahvalni, kad bi nam Juraković ili mu zet Antićić još koga imenovao, makar to bilo i „Nar. Listu“ a onda ćemo i mi prebrojiti naše, neka ljudi vide: koliko dr. Juraković u svom mjestu upliva ima i koji se sve ljudi kupe oko njega. Vidi se po ovom moć i snaga utvaraške stranke i njezinih pristaša, kad se u svoje svrhe služe ljudima javnoga prezira, te biednim djacima, koji su pod Antićićevom petom. Taki štorovci i Dorbića i Smodlaku uznoše, samo mrze one, što neće da se klanjaju lažnim prorocima, nametnicima, bezvjercima, seoskim lolam i barabam, koji se kupe u utvaraškoj stranci, pod vodstvom poznatih zlotovara: Petra Andrijaševića i Petra Antićića.

Primorski pravai.

Iz hrvatskih zemalja.

Pitanje lijeke željeznice. Na zadnjem ministarskom vijeću u Budimpešti, o kojem smo bili i brzojavno izvješteni, razpravljalo se i pitanje lijeke željeznice. Ministarsko vijeće je zaključilo, da se željeznica, obećana ličko-krbavskoj županiji, mora izvesti. Dr. Tomašić se tom izvajom zadovoljio. Glede priključka na dalmatinsku željeznicu, nije još ništa zaključeno, pošto to ovisi o novom sporazumu s austrijskom vladom. Navodno ima glavna pruga biti bosanska pruga Bosanski Novi-Knin, dok bi od Bihaća išla pruga na Ogulin sa jednim ogrankom od Otočac i Gospić, koje ne bi bio spojen sa Dalmacijom, tako, te bi po mišljenju ugarskih stručnjaka Lika i Bosanska Krajina gravitirale na Rijeku, a ne na Split.

Istarski sabor. Iz Kopa javljaju, da su pregovori između Hrvata i Talijana za djelotvornost istarskog sabora sasvim bezuspješni. Za to je nevjerojatno, da će se istarski sabor sazvati u jesen na zasjedanje. Pregovori se tiču poglavito pitanja o podjeli obćina, koje se radi svoje zamršenosti neda riješiti. Hrvati se nadaju, da će Talijani svoje školske zahtjeve umanjiti.

Naknadni izbori za bosanski sabor. Bosanska je vlada razpisala naknadne izbore za subotu 3. rujna 1910. i to: za 2 mandata katolička i kurije, gdje bira sva zemlja i to činovnici i veleposrednici; zatim za jedan mandat II. izborne kurije, okružja banjalučkoga i bihaćkoga, gdje biraju svi kotarski gradovi, gdje biraju sva okružja i jedan mandat III. kurije, gdje biraju sva sela okružja sarajevskog. — Pravoslavni biraju na novo također 2 zastupnika u I. kuriju a muslimani 1 u mostarskim gradovima, a 1 u gradovima okružja travničkoga.

Santos Dumont na Rieci. Glasoviti francuzki aviačar Santos Dumont producirati će se na Rieci sa svojim aeroplanom između 11 i 15 kolovoza.

Književna obavijest. Knjižara Gustava Neubergera u Križevcima, odlučila je svojim nakladom izdati više historijskih pripoviedaka iz prošlosti križevačke. Kao prvo izdanje izaći će ovih dana zanimiva pripoviedka iz g. 1240. pod naslovom: „Život za život, glava za glavu“ ili „Osveta na Kalnik gradu“, a zatim doći će na red: „Križevačka ljepotica“, „Seljačka buna u okolini križevačkoj godine 1745.“, „Pod tuđinskim jarmom“, „Kapetanova ljubovca“ itd. Sadržaj ovih pripoviedaka takav je, da može zanimati svakoga, a kako je u njima vjerno prikazana kulturna prošlost onih vremena, te kako se u njima zanimljivo i ugodno prepliću razne junačke, domoljubne i ljubavne zgodice, to se nakladna knjižara pouzdano nada, da će ovaj njezin poduhvat naići na liepi odaziv u svim slojevima našega naroda. Mi ćemo se na ova izdanja još osvrnuti, a za sada upozorujemo naše čitatelje na ovaj hvalevrijedan poduhvat.

Germanizacija na Primorju. Na državnoj gimnaziji u Pulji bio je razpisan natječaj za mjesto jednog profesora. Premda se je natjecao podupno kvalificirani Hrvat iz Dalmacije, ipak je imenovan neki Svabov, koji ne zna pravo ni hrvatski ni talijanski. Ovo neka služi kao prigodnim izpravnim vijestima, koje javljaju, da vlada godišnje troši pol milijuna kruna u germanizatorne svrhe.

Hrvatstvo na Rieci. U nedjelju bio je u Fužinama slet župe Frankopanske. Tom zgodom sušački je Sokol tražio od riečke oblasti slobodan prolaz kroz grad do kolodvoru i to u kočijama, ali im bilo odbiveno. Zatražio je od ministarstva trgovine, da bi vlak stao na Sušaku, no ni to ne bi dozvoljeno. Neki dan pak jedan Sokolaš, ne znajući da ne smije kroz Rijeku u odori sokolskoj proći, bio je insultriran i uapšen. A Hrvati riečki ne miču se, uzrpkos tomu, što imaju pri ruci dosta sredstava, da porade oko osvieštenja tamošnjeg pućanstva. Silni milijuni hrvatski još uvijek leže u talijanskim riečkim bankama.

Ungaro-Croata se prodaje? „Riečki Glasnik“ javlja, da je Ungaro-Croata u pregovorima sa nekim stranim društvima, koja bi bila voljna prekupiti sve parobrode tog društva.

Srbski priestolonasljednik u Hrvatskoj. Srbski priestolonasljednik Aleksander, putujući na jubilejske svećanosti kneza Nikole na Cetinju, poći će onamo preko Hrvatske, te će se nekoliko sati zadržati u Zagrebu i na Rieci, odakle će parobrodom odploviti put Kotora. „Beogradske Novine“ tvrde, da se sada vode pregovori, da li će priestolonasljednik Aleksandar putovati sa velikom svojom svitom kroz Hrvatsku službeno ili incognito. Srbskom poslanstvu u Beču ostavljeno je, da o ovo pitanje konačno rieši u dogovoru sa bećkim ministarstvom izvanjskih poslova.

Kretski vodja Venizelos u Trstu. Iz Atene se javlja, da poznati kretski vodja Venizelos ovo dana polazi na oporavak u Trst, gdje će ostati sve dole, dok na Kreti ne zapoćnu izbori.

Iz grada i okolice.

Odlazak presvj. prag. dr. V. Puljišća iz Šibenika uzsljedio je, kako je već bilo javljeno u ponedjeljak u jutro u 9 sati. U oči odlazka na večer pred biskupskom palaćom, ipodredbi ugledne obćine obdržao je koncert „Šibenske glazbe“ za kojega se obalom razvila živahna, gusta šetnja. U ponedjeljak u jutro već na 8 i pol sati skupiše se pred biskupskom palaćom predstavnici svih gradjanskih, državnih i vojnićkih vlasti, dok su međutim ulazili k presvj. nadbiskupu razni mirski i svjetovni svećenici na poklon. Prije samog odlaska presvj. dr. V. Puljišć pohodio baziliku, tu se pomolio i udielio blagoslov prisutnima oćito ganut do suza, što se nakon 6 godina razstavlja s gradom i biskupijom, u kojoj je živio u najliepšem skladu s pućanstvom. U 9 sati je uz slavljenje zvona sa svih crkava, praćen dugom povorkom spomenutih predstavnika svih vlasti, krenuo preko obale na parod „Albanien“, gdje se srdaćno i duboko dirnut oprostio sa svima. Presvj. pragospodinu dr. Puljišću želimo u novoj postojbini da uzmogne poradići na korist crkve i oćabine hrvatske.

Na izlet u Filipjakovi! U ovu nedjelju, kako je poznato, ide naš Sokol u Filipjakovi, koji prvi put javno izstupa, a kojom zgodom i župa bana Palizne priredjuje svoj slet. U gradjanstvu je za ovaj slet već sada veliki interes te smo obaviešteni, da će biti mnogo izletnika. Zato svima preporučamo, koji namjeravaju izletu sudjelovati, da se na vrijeme prijavie i pribave putnu kartu, jer bi inaće mnogi mogli bez ićije krivnje izostati. — Zato svi u Filipjakovi, ali na vrijeme se prijaviti!

Nesreća. Jućer u jutro diete od 1 i po godine Jere Gojanovića palo je s postelje, i ko je je nalazila blizu stepenica te se niz iste skotrijalo. Padajući, udario je glavom o pod te je zadobilo na lubanji tećkih ozleđa. Danasnje je stanje biednog nejaćeta povoljnije te je nada, da će oćati na životu.

Razpuknuo kotao i ranio dva ćovjeka. Jutros oko 7 sati dogodila se u kuhinji sudbenih tamnica tećka nesreća. Parni kotao, uslied velike napetosti, prsnuo je te je tu deseta se dva uznika, Krstu Čičmarić i Šimu Zonju, obadva iz Šibenika, tećko ranio. Šime Zonja je osobito tećko ranjen na licu i na prsima. Preneseni su s mjesta u bolnicu te pregledani. Za Šimu Zonju rek bi, da će tećko preboljeti zadobivenim ozleđam. Vlasti vode izviede. Sažaljujemo ovakove nesretne slućajeve, koji se ćesto puta događaju radi neopreznosti.

Odlazak vojnićstva na vojne vjećbe. U ponedjeljak u jutro odputovao je mjestni bataljon 23.e domobranske pukovnije na vojne vjećbe. Vojne vjećbe se ove godine obdržavaju u Hercegovini oko Nevesinja. Dne 15. kolovoza proslaviti će u Mostaru spomendan na banjalučku bitku od 1878., a dne 18. kraljev rođendan.

Vrućina. Ovo dana je zavladala upravo nesnosna vrućina. Kiše već duće vremena nema. Danas se malo oblaći.

Pokrajinske vijesti.

Pokudno ponašanje obćinskog upravitelja. Pišu nam iz Makarske 1. kolovoza: Jućer u jutro došlo je parobrodom „Knez“ društvo „Pavlinović“, da ukrcu odavie izletnike, koji su imali poći k svećanosti odrićka spomen-ploće pok. Pavlinovića. Tom prigodom „Makarsko-Primorska Hrvatska ćitaonica“ u kojoj se zgradi nalazi i obćinski ured, pohvalno je izvjesila sagove i oktila se barjacija, dok obćinski ured nije niti obićne zastave, koje izvješuje nedjeljom i blagdanom, izvjesio. Ako su kasnije zastave bile na obćinskom uredu izvješene, to je zato, jer je bila nedjelja. Obćinski upravitelj nije se izletnicima niti pri doćeku iz Splita, niti na povratku iz Podgore pokazao, da ih u ime pućanstva pozdravi, kao što je svukud obićaj. Zar obćinski upravitelj ne zna što je bio pokojni Pavlinović za hrvatski narod u obće, a za našu obćinu napose? Znali smo, da je obćinski upravitelj stranćar, kao što se je već u poćetku pokazao, ali nismo mogli predopostaviti, da će biti toliko zaslepljen ili da će se pustiti od drugoga u stranćarske svrhe voditi. Ovaj postupak obćinskog upravitelja neugodno se je kosnuo gradjanstva i izletnika sa strane, pak su svome negodovanju dal izrazili, te i mi iznosimo ovaj pokudni postupak obćinskog upraviteljstva širem obćinstvu na znanje, prosvjedujuć najodrećitije proti takovom postupanju. Gradjanin.

Poćizili izpite. Na zagrebaćkom svećiće listu položio je g. Petar Mikić drugi, a g. Ivo Bailo treći državni izpit s dobrim uspjehom. Našim mladim sumišljenicima ćestitam!

K. K. Statthalterei-Bibliothek Zara. To je nadpis na pećatu namjestaštvene knjićnice u izkljućivo njemaćkom jeziku i to u eri jećitnih naredaba. Žalostno i sramotno!

Za pućko školstvo u Dalmaciji. Ministarstvo za bogoštovlje i nastavu ovlastilo je

ć. k. Pokrajinsko Školsko vijeće, da Zemaljskom Odбору doznaći za god. 1910 svotu od 300.000 kruna za podizanje pućkoga školstva u Dalmaciji.

Pomorski svjetionici. Na 9 o. m. poćeo je svietliti pomorski svjetionik na rtu Oštrici, na ućtu rieke Krke u Prukljanskome jezeru. Na 11 o. m. poćeo je svietliti zamienjeni pomorski svjetionik na rtu Kremiku, u Primoštenoj luci. Dneva 14. srpnja poćeo je svietliti zamienjeni morski svjetionik na školju Galera na istoćnoj strani Drvenićkog Konała. Na 15. srpnja poćeo je svietliti novi pomorski svjetionik na školju Cetina i Trogriskome zalivu.

Premještenie carinarski ured. U Privlaci je dosad bio carinarski ured, te je ovaj sada premješten u Nin, sielo obćine. Ovo premještenje je bilo nućno, jer je Nin u svakom pogledu vaćnije mjesto, osobito radi prometa.

Samoubojstvo u 70.toj godini. Ovo dana neki Marko Kurlović iz Brćirskih Mostina, starac od 70 godina bio je nadjen mrtav u svojoj kolibi, sa břitvom u ruci, kojom si je prezeao vrat. Drži se, da se je ubio radi velikih muka, koje mu je bolest zadavala.

Pokrajinska izlozba marve uz nagradu držiće se na 23. rujna u Sinju. Smietje će se izlagati samo živine, kao goveda, sitno blago i svinje te će ove moći biti i nagradjene. Izlozba će se držati u svrhu, da se unapriedi gojenje gorespomenutih vrsti domaćih živina i njihovo križanje sa boljim stranim pasminama.

Spekulativno zakupljivanje zemljišta. Splitske novine javljaju, da su neki stranci, Magjari, Niemci te i neki Poljaci i Rusi došli u Spljet i zakupili velike komplekse zemalja. Oni ne kupuju zemlju, nego ju samo zakupljuju, u najam uzimlju, tako da malo rizikiraju; a kasnije, desi li se prigoda, oni će ju prodati za skupe novce ili podnajmljivosti.

Naše brzojavke.

Zatvaranje ugar. sabora.

Peštanski sabor je jućerašnjom formalnom sjednicom završio svoja zasjedanja.

Kriza u Hrvatskoj.

Zagrebe, 3 kolovoza. — Položaj je još zamćen te se ne zna za izlaz. Koalicija stoji u oćekivanju dr. Tomašićeva odgovora, dok ovaj, rekbi, hoće od koalicije druga razjašnjenja. Izpod vode se radi sa koalicionaćkom strankom prava, da bi ju se bar djelomićno privezalo uz današnju vladu.

Reakcija katolika u Španjolskoj.

Madrid, 3 kolovoza. — Sa svih strana stižu ozbiljni glasovi, da se katolici spremaju na odpor proti Cavalejasu i na izkaze.

Finis Finlandiae.

Petrograd, 3 kolovoza. — U Finskoj se opaža ćopolatno vrićenje. Izgleda kao da je proglas u obranu autonomije djelovao. Rusija je spremna silom ugušiti svaki odpor.

Odpisi uredništva.

G. dopisnik X. — Imotski. — Utrpíte se još ovaj broj, biti će uvršćeno.

G. dopisnik — Boka. Doći će na red. Pristajemo. Javite nam se ćešće. List šaljemo. Živjeli!

Razne vijesti.

Najbogatiji vazal na zemlji. Najbogatiji vladar na svijetu — da tako rećemo vladar, jer je englezki vazal — jest Marajah iz Baroda. On je naumio, da posjeti engleskog kralja, da mu izkaže svoje duboko poštovanje i preda darove. Marajah posjeduje bajloslovno bogatstvo, takovo, kakovo je zamišljeno u fantastičnim istoćnim prićama. Među svojim draguljima ima ih vanredno velike vrijednosti. Marajah posjeduje djerdan, na kojem nanizano 200 prekrasnih dragulja, a kojima vrijednost iznosi 50 milijuna franaka! On posjeduje divan sag, od ćetri ćetvorna metara, koji je sav ućinjen od rubina, dijamanta, bisera. Ovaj ćaroban sag ne vriće ništa manje nego 20 milijuna franaka! Marajah raspolože i sa topovima jedine vrste na svijetu. Imade naime dva topa od tećkog zlata, a dva od srebra, kojih se nutarnja strana ćievi obloziena oćelom, da se pošteće od h taca.

Elektrićno svjetlo kod starih Egipćana. U prastarim katakombama i grobnicama u dolini Nila imade na stienama slika i nadpisa tako toćno izradjenih, da se upravo namieće pitanje, kako su ih egipćanski slikari mogli izraditi. Profesor Cady trdi, da su Egipćani poznavali elektrićno svjetlo, jer da je upravo nemoguće zamisliti, da bi se te slike moge izraditi kraj voćtanica ili uljenih svietiljaka. Osim toga ne nalazi se tamo tragova ćadije i dima, što bi se moralo opažati, da su Egipćani bili kraj ovakove rasvjete. Egipćolozi su

veći ćešće razpravljali o tom, kako su stari Egipćani rasvijetljivali svoje katakombe, spominjala se je i rasvjeta pomoću reflektora a ta će po svojoj prilici i vjerojatnija od teorije profesora Cadya — Amerikanca.

Skupni broj svih sokolaša, koji su posjetili Sofiju, iznosio je oko 4500. Među ovima bilo je 750 ćeških, 640 hrvatskih i 120 srbskih. Iz Rusije 74, iz Bosne 10, a iz Crnogore 4 „Junaka“ iz same Bugarske 2800, a iz Makedonije 260.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)
Vlastnik, izdavaatelj i odgovorni urednik Josip Dreza.

Oglas.

Prijamni ispiti za I. razred c. k. realke u Šibeniku, poćetkom školske godine 1910—1911, biće dana 9 i 10 septembra o. g., a upisivanje za I. razred, dne 7 i 8 septembra o. g. od 9—12 sati prije podne.

Ućenici, koji su ovu realku već polazili, treba da se prijave za upisivanje dne 9 septembra od 8—12 sati prije podne.

Šibenik, 15. julija 1910.

Upraviteljstvo c. k. državne realke.

1—11

Trgovcima i zadrugama!

Ćastim se izvieviti, da sam dobio zastupstvo jedne vrste i najveće firme iz Norvećke za bakalar, te budući da roba dolazi iz prve ruke baš iz mjesta gdje se doćićna riba lovi, u stanju sam da poslućim geg. trgovce i zadruge izvrsnom vršću uz sasvim povoljne cijene. Za veću udobnost mušterija biti će kod odpremaća u Trstu i na Rieci dobro obskrbljeno skladište, te će mušterije biti odmah posluzhene. Za cijenu i ostalo dajem na zahtjev. Preporučujće se uz geslo: „Svoj k svome“.

Ivan Lentić
Milna (Dalmacija).

Hrvati i Hrvatice!
Pomozite Druztvu
Sv. Ćirila i Metoda

Velika zlatarija -
Gjuro Planćić

Starigrad

Podrućnica: Vis-Vetuluća.

Prodaje svakovrstnih zlatnih i srebrnih predmeta.

Najfinije švicarske dobnike.

Cijene umjerene bez utakmice.

Priznanice na pretek. 30.VII.

Austrićansko parobrodarsko društvo na dionice

„DALMATIA“

udržava od 16. jula 1910. sliećeće glavne pruge:

Trst—Metković A (poštanska)

Polazak iz Trsta ponedjeljak u 5 sati poslie podne; povratk svake svrbe u 6 sati prije podne.

Trst—Metković B (poštanska)

Polazak iz Trsta u četvrtak u 5 sati poslie podne; povratk svake svrbe u 6 sati prije podne.

Trst—Metković C (poštanska)

Polazak iz Trsta u subotu u 5 sati poslie podne; povratk u ćetvrtak u 6 sati prije podne.

Trst—Korćula (poštanska)

Polazak iz Trsta u utork u 5 sati poslie podne; povratk u ponedjeljak u 6 sati prije podne.

Trst—Šibenik (poštanska između Pule i Zadra)

Polazak iz Trsta svake subote u 6 sati prije podne; povratk u ćetvrtak u suti 12-45 poslie podne.

Trst—Metković D (trgovacka)

Polazak iz Trsta svake nedjelje u 6 sati prije podne; povratk svake nedjelje u 6 sati prije podne.

Trst—Vis (trgovacka)

Iz Trsta u ćetvrtak na polnoć; povratk svake svrbe u 8 sati prije podne.

27.VII.10

ANT. RADIĆ
SPLJET (SPALATO)
Ilustrovane cjenike šalje badava.

Prodaje se jedan konj
od četiri godine sa 2 komoća kao i nova te solidna kočija, koja se može upotrebiti za jednog i dva konja. Daljnje upute dobivaju se u Upravi našeg lista. 3-4

Kupujem već rabljeni glasovir! Poštuje slati na: M. Melichar, kapelnik Šibenske glazbe. 4-4

Hrvati i Hrvatice, pomozite družbi sv. Cirila i Metoda!

Hrvatske narodne poslovice
uredio V. J. Skarpa, cijena knjizi broširano K 5⁰⁰—, a uvezano K 6⁰⁰—, nabavlja se kod „Hrvatske tiskare“ u Šibeniku i u svim knjizarama.

TVORNICA PAPIRNATIH VREĆICA

Čast mi je javiti p. n. občinstvu, da sam objavljenu tvornicu papirnatih vrećica za trgovačku porabu otvorio, te je potpuno prema zahtjevu uredio, time sam u stanju u najkraće vrijeme najveću količinu vrećica izraditi. Vrećice izrađuju se u svim veličinama i u svim bojama. Pošto je ovo u nas prvo i jedino domaće poduzeće ovakove vrste, nadamo se za stalno, da će mi gg. potrošači povjeriti svoje cijenjene naručbe, koje će u potpunom redu i naj-savjestnije izvršene biti.

Sa veleštovanjem
ANTE ZORIĆ
ŠIBENIK.

P. n. občinstvo!

Častim se obznani slavno občinstvo, da će se u ponedjeljak dne 25. tek. otvoriti novi dućan sa prostorijama u prizemlju kuće Bontemo, ulica sv. Ivana na uglu Zelenog trga. U istom ću se na malo prodavati

Staklarija, sitničarske robe, ocaklina i t. d.

uz najnižje cijene, koje su nad svakom konkurencijom. Dućan će osim toga biti opskrbljen svim stvarima, koje moderni dućan mora imati na raspoloženje p. n. občinstvu.

Stalan da ću moći udovoljiti zahtjevima, toli naručbama koji nabavama p. n. občinstva

bilježim se, odani
Rikard Vuđenović
upravitelj.

Šibenik, dne 19. srpnja 1910.

Hrvatska
vjeresijska
banka
Podružnica
Šibenik.

Smrt muhama!

„Äroplan“
upriličena sprava sa medom hvata sve muhe.
Komad stoji 10 filira.
Dobiva se u farmaciji: Carlo Ruggeri.

Velika Tvornica tjestenine

i mlinice za raznu hranu.
Pomoću najmodernijeg motora proizvadjaju

Svake vrsti ovog jestiva. **Od najboljeg marseljskog griza** Svake vrsti ovog jestiva.

kao i od
Dobrog i od najfinijega **pšeničnog brašna** dobrog i od najfinijega.

Tvrđka:
IVAN ŠUPUK i brat
Šibenik. 15. VI. 10.

Dionička glavica - - -
- - - - K 1,000.000
Pričuva zaklada i pritičci K 150.000.
CENTRALKA DUBROVNIK - -
Podružnica u SPLITU i ZADRU.

Bankovni odjel - - -
prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice.
Obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednima. Devize se preuzimlju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete

Mjenjačnica - - -
kupuje i prodaje državne papire, razteretnice, založnice, srečke, valute, kupone. Prodaja srečaka na obročno odplaćivanje. Osjeganje proti gubitku kod ždriebanja. Revizija srečaka i vrijednostnih papira besplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

Zalagaonica - - -
daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje i t. d. uz najkulantnije uvjete.

139-54

Prva parna tvornica za bojadisanje, pranje i kemično čišćenje odjela na suho.

M. DOMIĆA
Split, br. 355.

Primaju se odjela za kemično čišćenje kao: obična, urezana, za setnju, kazalište pjesove. Osim toga zester, proslitice, rukavice od kože itd., razumije se sve u cjelini čisti se sa posebnim strojem „Universal“.

Isto tako parno bojadisanje gore navedenih predmeta.

Preporuča se svakome ovo zgodno i korisno poduzeće.

Za Šibenik prima i prodaje:
JULIO RAGANZINI
1./IX. Glavna ulica.

Najbolji namještaji snage
kao što:
motori na plin (gas), benzin, žestu, kameno ulje, surovo ulje za obrtničke, poljodjelske i električne namještaje snage.

Namještaje na mrvavi plin (Sanganlage) prodaje

Draždjanska tvornica motora na plin
(A. G. Dresdener Gasmotoren-Fabrik: Moritz Hille, Dresden)
najveća specijalna tvornica srednje Evrope.

Kuća Gutenberg, EMANUEL KRAUS.
Teknički ured u Trstu, via Cecilia, 18.
Zahjevaje cjenik besplatno i bez poštarine. Lospisivanje hrvatski.

Važno za svakoga!

Gustav Marko
Trst

Podružnice:
Via Giulia br. 33.
Via Giulia br. 16.
Via Acquadoito br. 65.

Podružnice:
Via Barriera vecchia br. 33.
Via Colonia br. 17.
S. Giovanni di Guardiella br. 871.

Centrala: Via Giulia br. 20.
Tekući račun sa podružnicom Ljubljanske kreditne banke.

Veliko skladište stakala prostih, apaniranih i za ured.
Veliki izbor predmeta za ljekarne, drogerije, porculansko i zemljano sudje, ocakline, staklarije, svjetiljke itd.

Velike količike naročitih stvari u ocaklini, porculani.

Cijene umjerene koje se ne boje utakmice.
Na zahtjev šalju se cijenici badava.

Dopisivanje u hrvatskom jeziku.

Pomenuta tvrdka, jedina svoje vrsti u Trstu, preporučuje se svim našim trgovcima.

26. II. 10.

Pozor! Kod podružnice za Trst, Istru i Dalmaciju ulica Galatti br. 14

Gospodarske sveze u Ljubljani

može se dobiti uz najpovoljnije cijene i uvjete svakovrstnog dobrog i svježeg živeža, brašna najglasovitijih mlinova, te krumpira, za tja, graha i umjetnih gnojiva.

Tvrđka je od novog ljeta uvela škont od 2% na svu robu bez razlike, za fakture izplative kroz 30 dana, a to da olahkot trgovcima knjigovodstvo.

Podupirati Gospodarsku svezu, patriotična je dužnost svakog našeg trgovca.

Cijenike i uzorke šalje se badava na zahtjev.

Svoj svome!

Ravnatelj i vođa:
S. H. Škerl, Trst.
19. II. 10.